

Так ось ти який, український безробітний

Жінки й люди з вищою освітою в пошуках вільних вакансій, на жаль, лідирують

» стор. 3

Дубінський має піти

Одіозний «слуга» відмовився вийти з монобільшості на прохання президента Зеленського, останнє слово — за фракцією

» стор. 6

Ці надокучливі «бухикання»

Кашель — «універсальний» симптом застудних, запальних, вірусних недуг. Чому він виникає і як його приборкати?

» стор. 10

Україна молода

Середа, 27 січня 2021 року

№6 (5738)

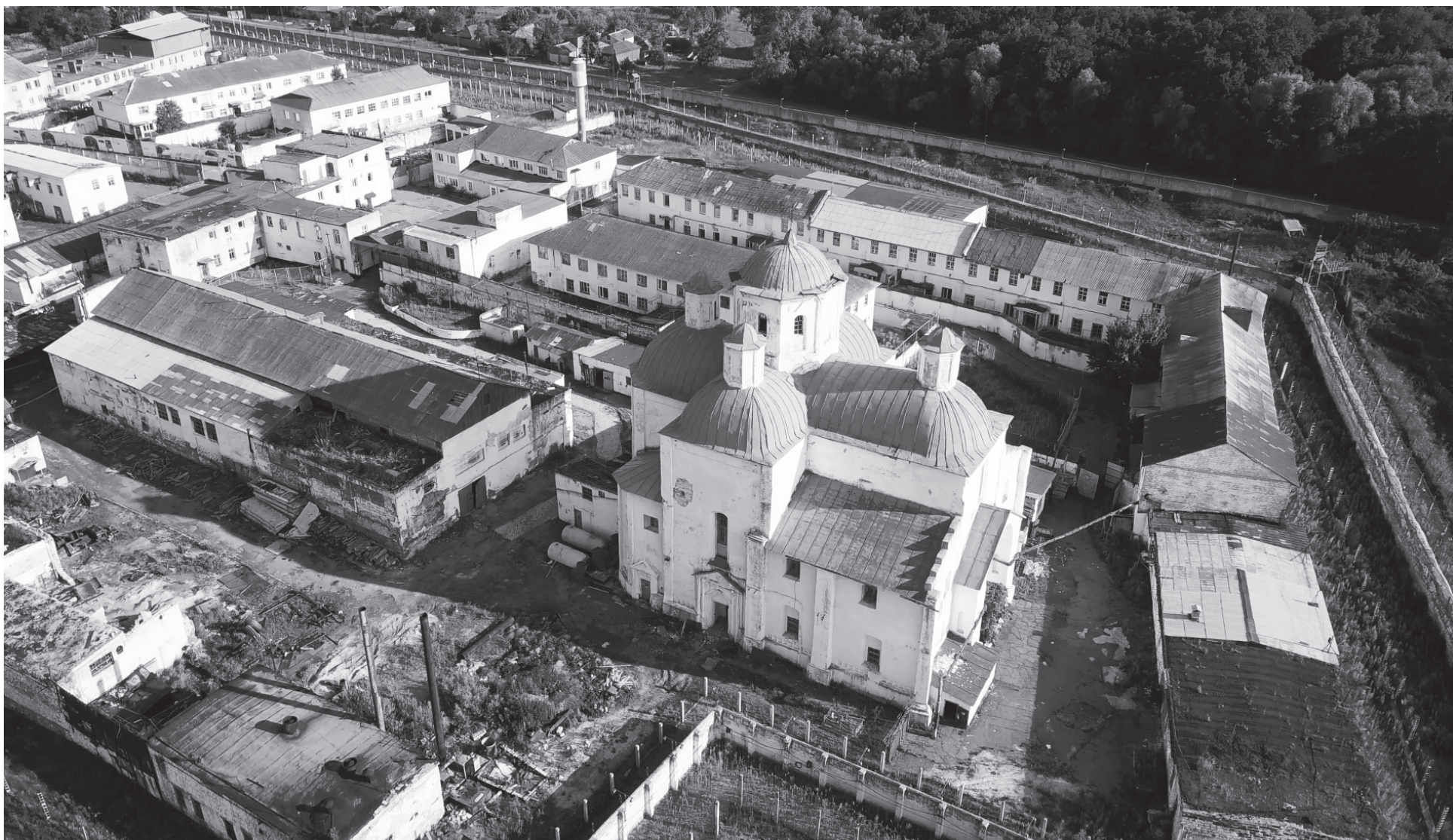

Учорашні курси
НБУ:
1 \$ = 28,166 грн
1 € = 34,226 грн
1 рос. руб. = 0,373 грн

Монастир за колючим дротом

Пів століття на території родинної усипальні гетьмана Скоропадського існувала колонія. Тепер тут має бути заповідник, створення якого ніяк не зрушить з мертвої точки

» стор. 8

Життя на території монастиря-колонії завмерло в очікуванні...

Валентина САМЧЕНКО

У рамках проєкту «Україна молода: 30-й рік Незалежності» продовжуємо розмову з дослідницею культурної дипломатії УНР Тіною Пересунько — щоб із минулого перенести в сучасне найкращі здобутки державотворення.

(Продовження. Початок у номері «УМ» за 26.01.2021р.)

Чи збирався Леонтович за кордон?

■ Дослідник Микола Денисенко з Немирова стверджує, що «Щедрику» Миколи Леонтовича, який мав загалом шість композиторських редакцій, уже 120 років, бо вперше прозвучав ще в Чуківі на Вінниччині, а потім через 16 літ — у Києві. Якій інформації у своїх дослідженнях ви довіряєте 100-відсотково?

— Дослідженням історії «Щедрика» до 1919 року, тобто до його презентації за кордоном, я не займалась. Тому тут можу лише довіряти фаховим музикознавцям і дослідникам.

Так, леонтовичезнавиця Валентина Кузик твердить, що не коректно говорити про різні редакторські версії «Щедрика», бо є лише єдина редакція, датована серпнем 1916 року (зберігається у фондах бібліотеки імені Вернадського). До цього, за словами Валентини Володимирівни, Микола Леонтович працював над удосконаленням твору, а відтак слід говорити про проміжні етапи написання композитором цього шедеву.

Музикознавиця зазначає, що справді могли бути перші проби виконання «Щедрика» у згаданому Чуківі на Вінниччині. Втім прем'єрою саме того шедеву, який поехала в світ Українська республіканська капела, маємо вважати виконання «Щедрика» Студентським хором Олександра Кошиця у Києві у грудні 1916 року (за новим стилем — січень 1917 року).

У своєму дослідженні вже зарубіжної історії «Щедрика» і світових гастролей Української республіканської капели я опираюся лише на документальні джерела. Це спогади Олександра Кошиця та інших хористів, щоденник подорожі Капели, відгуки світової преси (близько 1300 публікацій), листування хору з іноземцями та діячами УНР (кількасот листів), афіші, буклети концертів, візитні картки тощо. Одну й ту саму дату, факт чи чийсь цитату я перевіряю кількома джерелами. Це кропітка, але відповідальна робота.

■ Чи часто не збігається інформація різних джерел?

— Наприклад, коли Олександр Кошиць подає у спогадах, що він мав зустріч із королевою Бельгії Єлизаветою, котра похвалила український спів і висловила підтримку Україні, то я вважаю це відповідальною заявою. Намагаюся її звирити з іншими джерелами. Втім коли знаходжу автограф Її Величності у книзі відгуків хору, а також численні відгуки бельгійської преси про український концерт за участі королеви, згадки в цих статтях про викрики з концертної зали Vive l'Ukraine! — то сумніви, чи Кошиць часом не перебільшив, зникають.

Утім є й інший приклад, який стосується, до речі, Миколи Леонтовича. Хорист Олександр Пеленський пише у спогадах, що композитор перед від'їздом хору не хотів давати свої пісні до репертуару Капели, бо був дуже скромний і вважав свої твори не гідними світової сцени. Тож хористи, пише Пеленський, просто викрали у Леонтовича партитури. Заява резонансна. Її добре б перевірити.

Те, що Микола Леонтович

■ ЯК ЦЕ БУЛО

Залюблений у мистецтво головнокомандувач

Чому так називала Симона Петлюру нідерландська преса і для чого важливо пам'ятати, що 100 років тому постріл чекіста обірвав життя композитора Миколи Леонтовича

справді міг мати таку розмову з хористами, я припускаю. Бо в січні 1919 року, коли створювалась Капела, композитор числився в штаті музичного відділу Міністерства освіти та мистецтв УНР, це підтверджує відповідний документ. Те, що Микола Леонтович міг бути скептичний щодо своїх творів, — теж абсолютно реалістично. Бо є численні свідчення його скромності (відомо, що скупив наклад своєї першої збірки пісень і втопив у річці). І це ще більше прикрашає його скромність, адже саме твори Миколи Леонтовича здобули найбільшу популярність і славу в світі.

Проте чи справді хористи викрали у Леонтовича партитури? В жодних інших спогадах чи документах про це не згадується, хоча йдеться про небуденну «акцію». Тож чи не було це перебільшенням із боку хориста Пеленського? Питання залишається відкритим.

Я намагаюся у першу чергу написати документальну історію цього тріумфального турне (готую зараз чергову працю — двотомний історичний нарис європейських гастролей хору). Безлічі унікальних подій є численні документальні підтвердження. Придумувати й дофантазовувати немає потреби. Зустрічі з президентами й королевами, виступи на найпрестижніших концертних майданчиках світу, але водночас — арешти і приниження, концерти в бараках, ночівлі в спортзалах. Ця багаторічна історія — матеріал для справжнього багатосерійного серіалу чи голлівудського кіно, і сценарій можна писати на 100-відсотковій історичній правді.

■ Чи зустрічали документальні підтвердження тому, що Микола Леонтович мав перед загибеллю від чекістської кулі закордонний паспорт, щоб приєднатися до хору Кошиця, — як про це пише у художній повісті «Прилетіла ластівочка» Ірен Роздобудько?

— Цей етап біографії Миколи Леонтовича я так само не досліджувала самостійно. Втім музикознавці (Анатолій Завальнюк, Валентина Кузик) підтверджують той факт, що справді у портфелі Миколи Леонтовича незадовго до його вбивства були документи для проїзду за кордон. Але не закордонний паспорт, а два подорожні квитки. Їх, як пише у своїй книжці про Леонтовича вінницький музикознавець Анатолій Завальнюк, знайшла після смерті композитора дружина Клавдія.

Є припущення, що вбивство Миколи Леонтовича чекістом було пов'язано з недопущенням композитора до еміграції. Утім документальних свідчень, що Леонтович планував приєднатися до Української республіканської капели, немає. В документах хору, в спогадах чи листах цього не знайдемо.

Є відомості, що хористи вперше почали вчити твори Леонтовича, зокрема його «Щедрика», в лютому-березні 1919 року в Кам'янці-Подільському. Вперше його заспівали у квітні того ж року в Станіславові (сьогодні — Івано-Франківськ).

Закордонна прем'єра твору Леонтовича відбулася 11 травня 1919 року у Празі. Відомо, що

Микола Леонтович і Симон Петлюра.

твори геніального композитора найбільше користувались увагою та любов'ю світової публіки. Не лише його «Щедрик», а й такі пісні, як «Пряля», кант «Почаївській Божій Матері», колядка «Ой там за горою» та інші.

До речі, до світових гастролей капели долучитися було не так просто. В хорі все було фіксовано. Кожного нового члена (співача чи бухгалтера) приймали до складу хору згідно з рішенням музичного відділу Міністерства освіти та мистецтв УНР, а за кордоном — Ради капели УНР. Всі ці рішення задокументовані. В жодному з них не йдеться про Миколу Леонтовича.

А тому, коли про закордонний паспорт Леонтовича і його намір приєднатися до хору Кошиця згадується у справді чудовому романі Ірен Роздобудько «Прилетіла ластівочка», важливо, щоб читач пам'ятав, що це роман. Художні інтерпретації, безумовно, мусять бути, але важливо, щоб вони не видавалися і не сприймалися за історичну правду. Це зовсім інший жанр.

Трисдині творці мистецького тріумфу

■ Позаминулого року і за вашої участі поновлено експозицію Меморіального музею Миколи Леонтовича у Тульчині на Вінниччині, не так давно діє його музей неподалік у селі Марківці, звели пам'ятник композитору в Покровську на Донеччині. Минулоріч ми з вами зустрілися в Тарасівці на Черкащині, де вшановували 145-ліття диригента й керівника уславленого хору Олександра Кошиця у невеликій музейній кімнаті у школі. Чи не логічно було б у Києві мати музейно-дослідницький центр «Щедрика»?

— Створення музею чи арт-центру «Щедрика» у Києві — це моя далекоглядна мета. Вже зараз мною зібрано багато унікальних матеріалів, документів, свідчень світового масштабу, які «лягають» у чудові інсталяції та візуалізації історії світового тріумфу «Щедрика».

Уперше мені вдалося знайти відгуки світової преси про «Щедрика» різними мовами світу, цитування назви української колядки французькою, англійською, нідерландською, іспанською, німецькою, польською, португальською тощо, і все це не сучасні цитування, а раритети періоду 1919—1924 років. Я знайшла багато досі невідомих навіть музи-

кознавцям відгуків світової преси і знаних музичних критиків Європи та Америки про творчість Миколи Леонтовича та інших українських композиторів.

Афіші, автентичні записи «Щедрика» та інших творів з репертуару Капели, листи відомих іноземних діячів, автографи королів і президентів 17 країн світу — все це є вже сьогодні. Питання тільки в упорядкуванні цих документів, організації та відкриття відповідного простору в Києві. Робота над цим ведеться. Можливо, до сторіччя американської прем'єри «Щедрика», у 2022 році, щось подібне вже запрацює.

Утім попереду ще багато пам'ятних дат, які стимулюватимуть роботу в цьому напрямку. Наприклад, 2027 рік — 150-річчя з дня народження Миколи Леонтовича. Це велика і відповідальна нагода для української сторони нагадати світові про українського композитора, автора всесвітньо відомої колядки Carol of the Bells. Це нагода також і для українців — більше знати про Миколу Леонтовича, про його світову славу, про трагедію українських діячів і української культури після російсько-більшовицької окупації України сто років тому. Гадаю, в Києві має бути і окремий музей Миколи Леонтовича, і Олександра Кошиця, і зрештою — Симона Петлюри.

■ «Колядку дзвонів» (Carol of the bells) ви називаєте примноженням «Щедриком». При тому що у США вже десятки років обов'язково вказується прізвище автора музики, про нього знають далеко не всі, а тим більше — не асоціюють його з Україною. Чи можливо це взагалі виправити?

— Це можливо, бо необхідно. Втім, щоб справді це реалізувати, маємо рухатися не лише від обов'язку, але передовсім від натхнення. Микола Леонтович запалив весь світ своїм геніальним твором. І це питання часу і, звичайно, кропіткої роботи активістів по всьому світу — запалити світ взаємною любов'ю до його творця.

Зі свого боку, я працюю над розбудовою кола однодумців і створенням громадської організації, що на проєктному рівні займатиметься питаннями брендингу Миколи Леонтовича в Україні та світі, промоцією за кордоном українського наративу американської колядки Carol of the Bells, створенням згаданих виставок, музею «Щедрика» тощо.

Проте завдання значно ширше — маємо відродити з небуття ба-

гатьох українських культурних і державних діячів. Окрім постаті Миколи Леонтовича, в пріоритеті для мене стоїть ім'я диригента Олександра Кошиця. Ту світову славу, яку він справедливо здобув своїм геніальним диригентським проводом Української республіканської капели, маємо відродити і в Україні, і за кордоном. Адже саме Кошиця визнали одним із найкращих диригентів у 17 країн Західної Європи, Північної й Південної Америки.

І про це є численні свідчення світової преси, листів видатних діячів за період з 1919 по 1924 рр. Проте, оскільки Кошиць був «петлюрівським» посланцем, після окупації України більшовицькою Росією говорити про нього було заборонено. Тому й сьогодні українці так мало про нього знають.

Минулого року я започаткувала проєкт Viva Koshyts, в межах якого містами і селами Черкащини, звідки походить маестро, було експоновано мандрівну виставку про Кошиця і світові гастролі «Щедрика». Адже спершу маємо нагадати про Кошиця самим українцям. 2025 року відзначимо 150-річчя з дня народження диригента. І це вже нагода для заходів міжнародного масштабу.

■ Ви в один ряд із митцями ставите і Симона Петлюру. Поясніть хід своїх думок.

— Симон Петлюра — це несправедливо забута і свідомо заправлена російською пропагандою персоною з числа провідників Української держави. Для себе я його відкрила як чутливого до українського мистецтва політика, арткритика. І це, здається, дуже на часі в одвічній українській дискусії про байдужість влади до культури. Тож працюю і маю намір далі працювати над розкриттям культурницької харизми Симона Петлюри і для українців, і для світу.

«Залюблений у мистецтво головнокомандувач» (kunstlievende opperbevelhebber) — так назвала його нідерландська преса. У Парижі, куди він надіслав українське мистецтво і де 6 листопада 1919 року відбулася прем'єра «Щедрика» (ми про це чомусь ніколи не говоримо), має відбутись публічне переосмислення історії його вбивства і судилища. (Нагадаю, 25 травня 1926 року в Парижі сімома кулями у груди Симона Петлюру було вбито кремлівським агентом Самуїлом Шварцбардом. Убивцю французька Феміда виправдала, а українського головнокомандувача засудила з подачі російської пропаганди за антисемітизм).

2029 року відзначатимемо 150-річчя з дня народження Симона Петлюри. Маємо достатньо часу для того, аби підготувати документи, виставки та різні просвітницькі кампанії з ребрендингу славного імені «залюбленого у мистецтво головнокомандувача».

Підсумовуючи: маємо відродити пам'ять тих українських діячів, які віддали своє життя і творчі сили заради українського мистецтва, української незалежності та інтеграції України до світового співтовариства. Без історичної свідомості нам важко буде збудувати омріяну Україну. Світу не потрібна безпам'ятна Україна, світ сам зацікавлений у справжніх змістах, в історичній правді. ■